

Cătălin Dorian Florescu (Rumunsko)

Narozen 1967 v Temešváru, když mu bylo patnáct, emigrovali rodiče do Švýcarska a vzali jej s sebou, od té doby žije v Curychu. Na tamější univerzitě vystudoval psychologii a psychopatologii a šest let pracoval v oblasti léčby drogových závislostí. Ve čtyřiatřiceti debutoval románem *Wunderzeit (Čas zázraků)*, ten jej vystřelil ke hvězdám a díky úspěchu se začal živit výlučně psaním. Mezinárodní uznání přišlo s románem *Jacob beschließt zu lieben (Jacob se odhodlá milovat)*, v němž líčí osudy několika generací lotrinských přistěhovalců v rumunském Banátu. V popředí autorova zájmu je „lidská bytost, jež hledá místo, kde lze důstojně a bezpečně žít“, ústředními tématy tvorby pak migrace a život v exilu, vykořenění a hledání identity. Sám se nepovažuje za Rumuna ani za Švýcara, nýbrž za Evropana: „Doma se cítím patrně na dvou místech, a přitom nemám vlast.“ Švýcarsko mu poskytuje materiální zázemí, Rumunsko náměty k psaní.

úryvky přeložila Zuzana Fuksová

fragmenty z druhé kapitoly románu

Muž, který přináší štěstí

Břicho těhotné patří Bohu, nebo ďáblu. To věděly rybářské ženy u ústí Dunaje velmi dobře.

Devět měsíců jedním dechem doufaly a obávaly se. Bůh měl lepší karty, ale i ďábel měl šanci. Protože jakkoli byl člověk pozorný, vždy udělal nějakou chybu. Právě na to čekal „Necuratul“, Nečistý, jak tu nazývali ďábla. Když těhotná foukla do kamen, měla dostat horečku a dítě ztratit. Když si kolem krku dala vlněnou nit, měl být novorozenec udušen pupeční šňůrou.

Aby se ochránila, nosila těhotná lístek se jménem ďábla vždy u sebe: Avizuha, Abaroca, Ogarda, Nesuca, Muha, Aspra, Hluchica, Sarda, Vinita, Zoita, Ilinca, Merana, Feroca, Fumaria, Nazara, Hlubic, Nesatora, Gentia, Samca. Mezi nebem a zemí, mezi nebem a vodou bylo skoro vše dané. Ale situace člověka nebyla nikdy beznadějná.

To věděla i Leni, když si v létě roku 1919 všimla, že je počtvrté těhotná. Dvakrát ztratila dítě před porodem, jednou po něm. Ženy z vesnice Uzlina se jí vyhýbaly. Přinesla by jim neštěstí. Už dlouho nikdo nenavštívil ji ani jejího muže. To ji ale nermoutilo, nebo alespoň rmoutilo méně než jeho, který musel v hospodě pořád pít sám.

Také na něm lpěla její neschopnost darovat život. Takže měla radost ze svého objevu a řekla mu o něm. On ale bručel: „Tohle také potratíš. Nejlíp udělám, když už koupím dřevo na rakev.“ On ale cítila, že tentokrát je to jiné.

Chtěla udělat všechno správně a poslala Vaneu, aby přivedl bábu. Vanea byl silný, blondatý mladý muž, který se před několika lety objevil zničehonic. Člověk by očekával, že se zase rozpustí v nic, ale on zůstal. Jeho křestní jméno bylo známé jen proto, protože všechno, co dělal, komentoval: „Vanea jde lovit kapry s hrudkami kukuřičné kaše.“ Všichni věděli, že se na kapry nemá brát kukuřice. Nebo: „Vanea jde na jezero Uzlina a nechá se unášet.“ Nebo: Vanea

se jde jde dívat, jak popelavá volavka stojí na jedné noze.“ Každý věděl, že to mohlo trvat velmi dlouho.

Když ho malá, zavalitá a rozhodnutě působící Leni zavolala k sobě a vysvětlila mu příkaz, řekl jen: „Tak to se Vanea raději dá na cestu.“ Za pozdního léta byla voda z rybníků, tůní a jezer dávno ta tam. Říční delta tam ležela jako vyčerpaná, chudokrevná bytost. Vanea musel dávat pozor na to, aby s lodí nezůstal trčet v bahně nebo v houštině. O několik hodin později stála bába v příbytku rybáře a jeho ženy.

Přinesla čerstvou vodu ze studně, s ní umyla ikonu svaté bohorodičky a pak stejným hadrem i břicho těhotné. Čistila jí její paty, lýtka a ramena a lehce se dotkla i jejího středu. Kruhovými pohyby umyla také ňadra, paže, podpaží a obličej té ženy.

Rybáři vysvětlila: „Tvou ženu jsem také vykourila kadidlem. Člověk nikdy neví, co působí lépe. Ďábel je na své cestě pilný. Těhotná je zvláštní člověk,“ pokračovala bába. „Má chuť na všechno. Jí křidu a hrudky soli a líže cihly, když to musí být. Ode dneška se musíš postarat o to, aby dostala vše, co chce. Jinak to nenarozené dítě nebude mít dostatek a zemře.“

Rybář Iulian se škrábal na šíji a hleděl na svoji ženu. Chtěl něco říct, ale ona ho předběhla: „Běž pro sádlo a med. Mám hlad.“ V měsících, které následovaly, byl Iulian neustále na honbě za potravinami, aby utišil Lenin ohromný apetýt. Zdálo se, jako by se mu chtěla pomstít za těch mnoho let, během kterých si jí nevšímal, ale kdy jí jen opovrhoval. Už neměl čas ani na pár skleniček kořalky. Zato Leni pořád přibírala, jako by chtěla skrovný, tmavý pokoj jejího nízkého domu vyplnit jen sama sebou.

Jedna jeho část doufala v potomka, ta druhá část u jeho ženy spoléhala jen na mrtvé děti. Ale věděl také, že je to možná poslední příležitost, jak najít naplnění a klid. Aby byl člověk považován za plnohodnotného a mohl se jako normální muž opíjet s dalšími muži. Takže ji neobviňoval.

Vanea zase trávil každý pátek tím, že dojel pro bábu a jel zas domů. Když byly v zimě kanály a jezera zmrzlé a většina ptáků opustila deltu řeky, táhl svou loď k nejbližší nezamrzlé vodní ploše. Na zpáteční cestě nosil bábu dokonce na zádech. Chodili opatrně po široké, kluzké ploše jezera Isac a vítr je šlehal. Táhli nekonečnou, ztuhlou krajinou, a při tom jim přihlížel šedý měsíc.

Na jaře se delta řeky zase rozproudila. Ústí Dunaje bylo pro rybáře ústy řeky. Tak je nazývali: „Gurile Dunării“. Podle jejich chápání žili na ústech řeky, ne na jejím ústí. Ne na její zadnici. Dunaj byl útroby Evropy. Vstřebal do sebe všechno, co mu kdo přinesl na jeho dlouhé cestě kontinentem, a uskladnil to na Východě: výměšky lidí, odpad a splašky z tisíce fabrik. Umýval těla koupajících se dětí a odnášel pryč jejich špínu. Do řeky se vrhali sebevrazi, hřbitovy byly odneseny. Proud vše trpělivě pojmul. Byl to velký odvodňovací kanál a v deltě řeky uskladňoval, co mu bylo předáno daleko na Západě. Na jednom místě byla Evropa odstraněna a na jiném znovu vznikla.

Pod holínkami rybářů, pod jejich loděmi, pod rákosím, pod kořeny vrb, pod nohou trpělivě čekající popelavé volavky se země omlazovala a nezvratně se měnila. Ačkoliv krajina, ve které žili Vanea, Iulian a Leni, působila, jako by se v ní zastavil čas. Neproměnlivá od té doby, co ji Bůh stvořil. Možná tu dokonce od sebe oddělil nebe a vodu.

Na jaře stál Vanea před novými těžkostmi, když odvážel bábu. Vítr vytvořil na jezeru Isac vysoké vlny. Když starou ženu vezl domů, vstala, jako kdyby vzdorovala větru a vodě. S jejím svrašťelým a vrásčitým obličejem vypadala jako duch. „Baba Coaja“, která zabíjí nepokřtěné děti. Jako strigy, které novorozencům vypijí krev. Vanea věřil celým srdcem příběhům, které se v deltě vyprávěly. Když Leni okolo poloviny května 1920 cítila, že je porod na spadnutí, připadala si dobře vyzbrojená. Šla před dům, nemotorná jako obrovský sumec na souši, a rozhlížela se po Vaneovi. Protože ho nikde neviděla, přivolala k sobě jednoho chlapce. „Najdi Vaneu! Řekni mu, že už to brzy bude a že má přivést bábu. Běž už!“ Pak se obrátila ke svému muži: „Dítě přijde brzy.“ „Ať přijde. Už tesám rakev.“ Leni se položila na postel a čekala. Usmívala se, byla připravená.

Delta byla oblastí, kde byl člověk na palec vzdálen jak od Boha, tak od ďábla. Delta měla dech. Nadechla se na jaře a během pozdního léta znovu vydechla.

(...)

Ten chlapec věděl, kde je Vanea: na zemské vyvýšenině na kraji rákosového pole. „Vaneo!“, volal. Obr se otočil a usmál se na něj. Držel si ukazováček na rtech.

„Co děláš?“

„Mluv tiše, jinak ji zaplašíš.“

„Koho?“

„Popelavou volavku. Pozoruju ji už dvě hodiny.“

„Pročpak?“

„Chci vidět, jak dlouho může stát na jedné noze bez převrnutí.“

„Jé, Vaneo, ne nadarmo se říká, že jsi blázen.“

Chlapec se ale už nestaral o Vaneu nebo volavku. Pozoroval jedno přístřeší. Jednoduché obydlí bylo kompletně potažené novinovým papírem. Chlapec, který uměl číst stejně špatně jako Vanea, začal namáhavě tvořit slova.

„Čti nahlas! Chci taky vědět, co se děje ve světě.“

„Ale Vaneo, to jsou zprávy z minulého roku. Z roku 1919. Mezitím se přece staly další věci.“

„To se dozvíme příští rok. Teď konečně čti!“

„Ale já neumím číst vůbec dobře,“ protestoval chlapec.

„Když může popelavá volavka stát na jedné noze, tak ty můžeš číst.“

„Tady je jedna zpráva z Německa,“ slabikoval.

„O takové zemi jsem ještě nikdy nic neslyšel. Co se tam mělo stát?“

„Rosa Luxemburg byla zavražděna. 15. ledna.“

„Kdoví, v jakých kruzích se potloukala. Dál!“

„Německá delegace podepisuje ve Versailles mírovou dohodu.“ „Teď mi to teprv dochází: Německo je země na Západě a začalo velkou válku. To říkají chlapi v hospodě.“ „Předtím nebo potom, co dopili? Možná Německo tu válku začalo, možná taky ne. Co já vím?“

Dlouho se opájeli zprávami z minulého roku. Zjistili, že císař odešel do švýcarského exilu a že se jižní Tyrolsko stalo součástí Itálie. Neměli nejmenší tušení, kde se to všechno odehrávalo.

Že v té stejné zemi, Itálii, založil jistý Mussolini jednu partaj. Že francouzský ministerský předseda těsně přežil atentát. Že ukrajinská armáda zabíjela židy a ta anglická Sikhy a hinduisty. Oba četli a žasli. Tam slyšel Vanea poprvé něco o Americe. Nějaká vzducholod' potřebovala jedenáct dní na to, aby doletěla až do Evropy, jiná shořela nad jedním městem, které se jmenovalo Chicago. Zatýkali se anarchisti a zabíjeli se černí. Bomby vybuchly na jedné ulici, která byla zřejmě důležitá: Wall Street. Silný orkán zabil v jednom zálivu jménem Mexiko šest set lidí. Teď v každém případě věděli, že Amerika hraničí s mořem, které je možná tak velké jako Černé moře.

To všechno ještě nestačilo k tomu, aby byla Amerika Vaneovi protivná. Co ale stačilo, byla zpráva o tom, že tam byla zakázána kořalka. To nemohl schvalovat. Z namáhavého pokusu pochopit svět byli oba unavení a zpomalení. Sesunuli se na vlhkou, teplou zem.

„Víš, Vaneo, je lepší dívat se celý život na volavky,“ řekl chlapec.

„Máš recht. Je lepší zůstat tady v deltě. Tady máme přece všechno, co potřebujeme.“ Málem by usnul, kdyby na něj najednou chlapec nevystartoval a nezačal s ním cloumat.

„Vaneo, musíš vyrazit! Musíš přivést bábu! Dítě přichází!“

(...)

Stará ležela opilá a v mdlobách na podlaze chalupy. Vanea ji vzal do náruče a nesl ji k lodi. Ale to nebyla jeho jediná starost, protože to nemělo dlouho trvat a měla se rozpoutat bouře.

Pak slyšel ve tmě, na přídi lodi, mluvit bábu, která pozvolna přicházela k sobě: „Kdo jsi? Kam mě vezeš?“ Vanea mlčel, byl stále více unavený, a skoro se nehýbali kupředu. „Svatá matko boží, jsem v nebi nebo v pekle?“ vykřikovala vystrašená žena. „To je peklo! Peklo!“ opakovala.

První blesk slabě osvětlil nebe, další udeřil do jedné z mnoha niv v okolí. V jeho světle viděl Vanea vyděšený obličej báby na dně jeho loďky. Musela vidět i ten jeho, protože křičela: „To jsi ty! Myslela jsem si, že sedím v jedné loďce s ďáblem.“

Lulian zemřel o měsíc později. Za něj se pop zapomněl modlit: Svatý otče, otče náš, ochraňuj luliana před nadměrným pitím. Ochraňuj ho před tím, aby šel v noci opilý domů pobřežní cestou. Ochraňuj ho před tím, aby se zřítíl ze svahu. Ochraňuj ho před Dunajem, který ho za nohy vtáhne do hloubky.

Našli ho až o tři dny později. Proud řeky ho zase propustil, protože byl příliš hubený na to, aby ho živil. Byl vyplaven na pevninu přesně tam, kde se nacházel přístřešek s novinami z minulého roku. V hodně věcech Vanea už zaujmul jeho místo. Protože Lulian nikdy neusiloval o to, aby byl nenahraditelný, byl nahrazen. Nezanechal žádnou mezeru, žádnou vzpomínku, žádný žal. Ani proud nechtěl z jeho těla vytvořit novou evropskou půdu.

Vanea nemohl koupit žádná prkna na vhodnou rakev. Vanea se bezradně rozhlížel po zahradě, až jeho pohled utkvěl na dětské rakvi, která stála v rohu dvora. Rakev byla pro novorozence příliš velká, ale vychrtlý, malý Lulian by se tam vešel až po kyčle. Rakev se dala do Lulianovy loďky a Vanea a pop přistoupili. V loďce Vaney pak zaujali místos babička, která držela za ruku svou dceru, a chlapec. Veslovali pryč a jeli jako na slavnostní přehlídce kolem

celé vesnice.

Rybáři si sundali své umolousané čepice a přitiskli si je na břich. Pak vzaly ženy z připravených kyblíků ryby a házely je, když byla loďka v jejich úrovni, zpět do řeky. Tak, jak do sebe Dunaj znovu přijal ryby, měla země znovu přijmout Iulianovo tělo. Iulianovy ztuhlé a obuté nohy vyčnívaly celou dobu ven z rakve.

fragmenty z první kapitoly románu

ZAIRA

První závrtná cesta mého života byla ta skrze mou matku. Když mě viděla – slizkou a se špičatou hlavou, vykřikla: „Ale ta holčička je škaredá jak noc!“ Teta ji chlácholila, položila ruce na mou lebku a opatrně ji modelovala. Trefila to dobře. Vděčím jí za to, že si mě později všichni muži, které jsem poznala, brzy chtěli vzít za ženu. Možná by to s vejčitou hlavou bylo o něco jednodušší. Byla bych stará panna a byla bych s tím úplně spokojená. Nebo nespokojená, ale to bych nikdy nepřiznala. Neseseděla bych tady a nezírala na tamhlety domovní dveře odnaproti, na které nezvoním. Od té doby, co jsem toto město opustila, tu všechno zpusťlo. Z vedlejšího domu padá cihla na kapotu auta, zní to jako střelba. Řidič vzhlíží nevěřícně nahoru, škrábe se na krku a utíká. Tak důkladně jsem to už třicet let neposlouchala.

Slova řidiče se rozléhají, ale já jsem šťastná. Já jsem doma. Dokonce i to je domov, jako ona špinavá slova, která babička vyhnala nejprve z chalupy, pak z celého našeho hospodářství. Nechala zastavit povoz uprostřed vesnice a domlouvala jednomu z našich sedláků. Neměl říkat něco nečistého za bílého dne, ale přenechat to snům. Když člověk sní, tak dokonce i Bůh přivře očko. Nikdo nemůže za to, když se mu do spánku vplíží ďábel. Za dne musí ale i sedlák dbát na to, aby byl celistvým a ne jen polovičním člověkem. My jsme si šeptali: „Ona zase dělá pořádky na svatou objednávku.“

Když jsem se jednou ptala, jestli Bůh v noci nepřivírá obě oči, bouchlo to přesně jako s tou cihlou. Jednou krátce a prudce, silná facka. Babiččin smysl pro humor končil tam, kde začínal Bůh. Protože Bůh začínal všude, stál její smysl pro humor za starou belu. Někteří říkali, že je tomu tak proto, že byla dědečkovi prodána. Poté, co ji přivezl domů, se už ani jednou nezasmála.

(...)

Když jsem se narodila, byla moje matka hlučná. Křičela: „Zatraceně, to není moje dítě!“ Na dceru mé babičky to už bylo příliš bezbožné. „Viděla jsi přece, odkud jsem ho vytáhla,“ řekla teta. „Neviděla jsem nic, něco takového nechci vidět.“ „Pak jsi to musela cítit.“ To byl rok 1928 a vlak zahalený do kouře právě vjížděl na provinční nádraží.

Moje matka byla vždy krásná žena, i poté, co už byla mou matkou jen někdy, kdy byla spíše cizí ženou, která se na statku ukázala jednou, dvakrát do roka. Byla tak malá, že ji otec mohl

nosit na dlaní, vyprávěl později. Byla tak útlá, že ji hned protáhl snubním prstenem. Otec příležitostně přeháněl. Přehánění k mým prvním krajanům patří stejně jako klení. Nejlepší jsou, když klejíce přehánějí.

Otec to říkal ještě tehdy, když matka byla už jen malá, ale už ne útlá. Matka seděla většinou vedle něj a držela ho za ruku, jako by po více než třiceti letech manželství ještě stále mohl upláchnout. Já jsem ale měla podezření, že se otec s matkou opravdu milovali.

Tetě Sofii ale muž upláchl. Pak byla pro všechny už jen porodní bába, i pro moji matku. Což není málo, protože člověk může zanechat stopy, jako ty na mojí lebce. Někdy přitisknu prsty na pokožku hlavy a mám pocit, že cítím ta místa, kde mou hlavu vytvarovala do kulata. Když se tehdy jako mladá právnička vrátila z Německa a nechala se svým mužem přivést do jiného stavu, rozkvetla. Ten muž na ni ale čekal jen proto, protože u něj babička na svatou objednávku zjednávala pořádek.

Krátce předtím, než přišel na svět Zizi, její syn, nesvedl toho muže zadržet ani Bůh. Už ho nikdy nikdo neviděl. Večer se vedle něj teta položila ke spánku, ráno už se vedle něj neprobudila. Od té doby mluvila jen málo, aniž by vlastně byla smutná. Neměla prostě už nic na srdci. A tak neřekla teta také nic ani v den mého narození, když ji matka zavolala k sobě, aby jí zašněrovala korzet, čímž si chtěla zkrášlit postavu na cestu vlakem. Alespoň do té míry, jak jen to bylo pro těhotnou možné.

Já, která jsem vězela v matce, jsem nebyla tázána, jestli bych tomu měla co vytknout. Ale já se rozhodla, že se pomstím.

Když byla moje matka konečně pevně sešněrovaná, vybídla ji její sestra, aby se umyla a oblékla. Nechtěla, aby Miša, kočí, po jejich odjezdu zůstal sám na nádraží. Protože on člověku dlouho kynul kloboukem, ale pak mu pokynula lahev. Týdny by pak byl nesnesitelný a bědoval by, protože mu Bůh dal lahev do ruky a tu navedl k ústům. Babička by zase namítla: „To nebyl Bůh, to byl ten Druhý.“ Zdráhala se vyslovit jméno toho Druhého.

Babička čekala na obě sestry dole, ve velkém, studeném obývacím pokoji. Na zdi visel jeden Velázquez, kterého babička dostala od svého otce poté, co byla prodána dědovi. „Chce si teď moji lásku koupit zpátky,“ bručela. Nikdy nepoděkovala, obraz ale pověsila.

Když děda Nicolae prodával po celé Evropě svůj dobytek a zboží, vždy cestoval na vysoké noze. Jezdil svým vlastním vlakem, seděl v nejpřednějším vagónu z mahagonového dřeva a kouřil doutník. V dalších vagónech trpělivě čekala zvířata, do výše se kupila pšenice, skladovalo se víno. Vlak jel nahoru do Alp a dolů do Pádské nížiny, do Švýcarska a po Francii zase zpět. Děda spokojeně hladil svůj vous, a krávy bučely. Když jel později prázdným vlakem domů, hladil si vous ještě silněji díky bankovkám, které plnily jeho trezor.

Z každého místa, kde zůstal dlouho, si něco přivezl. Na jedné z prvních cest vzal s sebou do domu také babičku. To bylo tehdy, když ho jeho otec – tehdy ještě mladý muž – vzal s sebou. Jeli křížem krážem Evropou, unavení dorazili do Katalánska, nechali si vše přes noc v úschovně na nádraží a jeli pryč z města do domu katalánského přítele. Tam se umyli, najedli a šli spát. Dalšího dne se najedli a spali dál, půlka Evropy se jim dostala za nehty. Teprve třetího dne si děda všimnul, že tam je něco zajímavého. Něco, kvůli čemu by se vyplatilo opravdu dospět. To byla babička.

Viděl ji pokaždé, když opustil pokoj. Jednou vypomáhala v kuchyni, jednou na zahradě, jednou ve stáji. Malá Katalánka, živá a tmavá, se zvědavýma očima a koutky úst, které kvůli smíchu nenašly klidu. To všechno bylo podle jeho gusta.

Když on a jeho otec rokovali s Kataláncem, sedlo si děvče k nim. „Moje dcera,“ řekl muž. „Tu bych chtěl mít,“ šuškal děda svému otci do ucha. „Můj syn by se chtěl s tvou dcerou oženit,“ oznámil praděda. „Je to mé jediné dítě. To nejde.“ „Dostaneš ode mě tolik peněz, kolik budeš chtít.“ „Je jí teprve patnáct.“ „Proti tomu nic nemám.“ „Neví nic o světě.“ „Nejvyšší čas, aby o něm něco zjistila.“ „Je mi drahá.“ „Postav ji na váhu. Dám ti tolik peněz, kolik váží.“

Do pozdní noci slyšel děda ve vedleším pokoji kroky. Dalšího dne proběhlo vážení. Ve vlaku pak byla babička s každým kilometrem víc a víc pohroužená do sebe. Jako ovoce, které shnilo a rozpadlo se. Když byli doma, řekl děda: „Toto je tvůj dům. Tady jsi doma. Sem patříš.“ Později říkával o všech možných věcech: „To patří sem, to tam.“

(...)

Matka cítila pohyb v děloze, zatím ale zanedbatelný. Jedna služebná šla hledat Mišu, kočího. Vstoupil bratranec Zizi: „Miša je ožralý, s ním se někam dostanete, na nádraží ale ne. Já vás dovezu.“ Babička zůstala na verandě jejího bílého domu ve stínu tří lip, které tam už byly tehdy, když sem byla přivezena skoro vyschlá na rukách dědy. Byly by tu stále, kdyby dům opouštěla zcela vyschlá a nohama napřed. Miša přišel se zmuchlaným kloboukem v ruce, aby mohl bédovat, že mu Bůh dal do ruky lahev. Babička zapoměla sjednávat pořádek.

Na tomto místě jsem vstoupila do hry já. Šťouchala jsem do matčina břicha, z dálky jsem slyšela tlumené „Au!“ Tlumeně byla dotázána: „Co je?“ a tlumeně bylo odpovězeno: „Mám bolesti.“ Tlumeně bylo přikázáno: „Jeď pomaleji, tvoje teta má bolesti,“ Zizi se zeptal: „Porodní bolesti?“ Líbil se mi vliv, který jsem měla na svět, zase jsem dupala, aby se mohli rozhodnout, co to bylo. „Porodní bolesti,“ bylo tlumeně řečeno. „Rychleji, jinak to dítě přijde na svět v kočáru.“

Zrychlili jsme a otřesy zesílily. Protože se mi to nelíbilo, kopala jsem dál. Protože se to matce nelíbilo, naříkala hlasitěji. Teta křičela: „Dýchat nosem!“ a matka odpověděla: „Nemůžu dýchat ani pusou. Tenhle korzet mě zabije.“ Zizi hulákal: „Tak jaká? Pořád ještě nic?“, teta odpověděla: „Buď tomu rád, jsme přece hned u nádraží.“ „A kde na nádraží mám porodit?“ zeptala se matka. „V čekárně!“ volal Zizi.

Až k nádraží kašlali střídavě všichni tři z hustého zvířeného prachu. Pak se všechno zastavilo, držela jsem se uvnitř a poslouchala. Matka a já jsme byly zdviženy, Zizi volal: „Místo tady!“, jiný mužský hlas poručil: „Vyklidte čekárnu!“ Začalo mumlání. Kdosi řekl nějaké ženě: „Hod' mi ten pytel brambor na záda. Musíme té mladé paničce udělat místo.“ Ona odpověděla: „Že ti bohatí nemůžou rodit doma. Dokonce ani tady pro nás není místo.“

Jeden chlapec se zeptal své matky, proč byla ta dáma položena na stůl v čekárně. „Protože se jí narodí dítě.“ „Musí se kvůli tomu ležet?“ „Člověk musí ležet, když ho dělá a taky, když ho rodí,“ odpověděl jeden mužský hlas a smál se. „Ty seš nemožnej, takhle mluvit před klukem.“ Slyšela jsem jméno toho kluka: Paul. „Paul přece musí vědět, že se člověk musí

natáhnout, když miluje.“

Když byla přinesena voda a ručníky, zůstali jsme v hale my čtyři.

„Co uděláme teď?“ ptala se teta.

„Ty mi pomůžeš to dítě přivést na svět.“

„Jsem přece právnička.“

„Porodila jsi Ziziho, budeš už vědět, jak na to.“

Byli potichu, teta si myslela, že umře. Matka si také myslela, že umře. Jen Zizi ještě nebyl rozhodnut, co se s ním stane, a zmateně se díval tu na jednu, tu na druhou.

„Zizi, pomoz mi ji otočit na stranu. Otevřu pak ten korzet.“

Matka a já jsme byly otočeny, pak něco vyskočilo, nabobtnalo, překvapením jsem se ještě držela uvnitř. Matčino břicho se rozšířilo.

„Sestro, teď zatlačíš tak silně, jak jen dovedeš.“

„Jako při zácpě?“

„Ještě silněji.“

Otočila jsem se a klouzala nepřetržitě hlavou kupředu. Tak začala první závratná cesta mého života.

Když mě teta Sofia chytla za hlavu a vytáhla, vjížděl právě vlak na nádraží. Když mě zvedla a ukázala mému prvnímu publiku za okny a strojvedoucí zjistil, že je to holka, zatáhl jednou za páku. Jednou, dlouze a silně. Kdyby to byl kluk, zatáhl by třikrát, ale i tak se to první vystoupení povedlo.

Ti, kteří nám přenechali halu, teď tiskli obličej na okenní tabulky. Jiní byli uspěchaní z města, protože chtěli vidět nový způsob dojíždění, úplně bez dýmu a zavazadel. Od alkoholu zčervenale, od mnohého jídla zaoblené, hříšným životem zestárlé obličej. Babička řekla: „Když člověk hřeší, stárne dvakrát tak rychle, protože se mu ty hříchy vrývají do tváře.“

Byly tu děti, které si opíraly bradu o okenní římsu. Byli tu sedláci, kteří malátně oddechovali před návratem do jejich vesnice. Byli tu vojáci – ještě poloviční děti – kteří museli do kasáren a chtěli se dívat, jak vylezlo něco tam, kam by měli co strčit. A byl tu Zizi, který takový zázrak ještě nikdy neviděl.

Matka, teta Sofia a já jsme byly obklíčeny – obličej na obličejích –, okna byla přeplněná, velcí se tlačili na malé, všichni zbrunátněli, stejně jako matka. Jejich komentáře nám zůstaly utajeny, za okenními tabulkami se jejich rty otvíraly a znovu zavíraly jako u ryb. Ti všichni civěli na to růžové slizké něco, co se objevilo pod sukněmi té milostpaní. Matka si předsevzala, že už nikdy nevymění korzet za těhotenství. Teta si předsevzala, že už navždy zůstane porodní bábou. Já jsem si předsevzala, že už s tím řevem nikdy nepřestanu.

(...)

Babička se krátce posadila a bručela: „Další holka nám tak chyběla. Navíc lehkomyšlná.“ Pak šla do kuchyně dát pokyny kuchařce. Protože je třeba hned naplnit všechny žaludky, které přijdou na mou první audienci – je jedno, jestli je to kluk, nebo holka. Z kopce tlumeně zněl hlas starého Dumitry Slyšte, slyšte, sedláci, narodilo se děvče. Zítra může přijít ten, kdo chce

vidět matku a dceru.

Všechny jsem je přivítala v kolíbce, kterou té noci vyrobil tesař Josef. Josef pocházel z Rakouska, kuchařka z Maďarska, a když se vyzáblý Josef se Zsuzsou procházel po vesnické silnici, říkalo se: „Rakousko-Uhersko je na cestách.“ Ona byla žena-hora, která ho úplně zastínila, když se před něj postavila. A ani nemyslet na to, co by se stalo, kdyby se na něj svým třesoucím se tělem položila. Zatímco ve skutečnosti bylo Maďarsko přívěskem Rakouska, tak to tady bylo naopak.

Ti dva si sem našli cestu dávno po zániku Rakouska-Uherska. Děda je nekoupil tak, jak koupil babičku. Na jedné ze svých cest, které po smrti svého otce podnikal sám, se velmi dobře najedl. Chtěl vidět kuchařku a slíbil jí malý dům, pokud by šla s ním. To ji neosnilo. Slíbil jí kousek půdy, ale to ji také neohromilo. „Co tedy chcete?“ „Chci mít u sebe svého Josefa.“ Tak se dostalo Rakousko-Uhersko do naší rumunské vesnice Strehaia, ze které jsem zpočátku uměla vyslovit jen Aia.

Zsuzsa spěšně vařila, dokonce i teta zůstala na pomoc, až už nevydržela její nářky. „Nedá se přece čekat, že dítě vyleze na svět a hned bude hotové jídlo. Nejsem žádná čarodějka. To všechno je příliš na poslední chvíli, moc na poslední chvíli.“ Její tělo se chvělo, pod tím tělem se chvěla kuchyň a s kuchyní celý dům.

Někdy brečela, protože si vzpomněla na Rakousko-Uhersko, tehdy bručela: „Nikde není jako doma,“ a její slzy padaly do těsta, do polévky, do omáčky. Protože jsem v jedné pohádce četla, že se slzy proměňují v perly, hledala jsem celé dětství Zsuzsiny perly v jídle. Když Zsuzsa celé dny neplakala, vypomohla jsem: „Rakousko Uhersko je ale daleko. Cítíš se tady osaměle?“ Nebo: „Nikde to není lepší než doma, je to tak, Zsuzso?“ Nebo: „Tvůj Josef tě podvádí s nějakou mladší a hubenější.“

To byl ten nejsilnější kalibr, to nezůstalo oko suché, ani její, ani moje, protože po facce jsme brečely obě. Nádherné, průsvitné slzy padaly do polévky a Zsuzsa už nepotřebovala sůl. Na to měla slzničku. Zizi a já jsme se navzájem pořád dokola ptali: „Osolila Zsuzsa polévku?“ a to mělo znamenat: „Brečela už zase?“

Třetího dne mě matka opustila. Pokračovala v cestě, kterou přerušila – následovala otce jako důstojnická novomanželka. Podívala se na mě a položila vedle mě hadrovou panenku. Zizi tu hadrovou panenku udělal ve spěchu, stejně jako Josef ve spěchu vytesal kolébku a Zsuzsa ve spěchu uvařila. Také matka měla na spěch, a náhodou jsem přišla na svět já. Podruhé, když jsem ji viděla, mi byl rok.

Když matka utíkala z domu a tentokrát střízlivý Misa otevřel dveře kočáru, čekali babička, teta Sofia a Zizi na verandě. Když chtěla nastoupit, volala babička: „A co?“

„Co, matko?“ zeptala se nazpátek. „Jak ho chceš pojmenovat?“

„Koho?“

„To dítě.“

„Ach tak.“ Matka položila nohu znovu na zem a nastalo ticho.

„Zaira!“ vykřikla teta, zcela v rozporu s jejím zvykem být skromná.

„Takové jméno vůbec neznám,“ mínila babička.

„Je to vůbec jméno?“ ptala se matka.

„V Persii ano. Máme tu už půl světa. Zsuzsu a Josefa, Bulhary, Srby, cikány, židy, náš soused má francouzskou chůvu, a říká se, že jeho žena má italského milence. Takže proč ne Persie?“

„Zaira zní pro naše dítě dobře,“ vmísil se do toho také Zizi.

„Proměžamě, ať se jmenuje Zaira,“ rozhodla matka a skočila do kočáru. Poslouchala jsem dlouho, než jsem znovu začala dělat to, co jsem uměla nejlíp: křičet.

Babička poslala mladého Dumitru, aby přivedl Mioaru, mladou selku, která měla vždy mléka pro dva, protože byla tolik plodná. Byla se svými plnými prsy velmi velkorysá, bylo úplně jedno, jestli je cumlalo dítě, vlastní muž nebo muži, kteří nebyli jejím mužem. Když se Mioara objevila před verandou, řekla babička: „Ty zůstaneš u nás doma. Budeš krmit i naše dítě, ale musíš si pokaždé umýt prsy.“

Vedle kuchyně je Mioara vybalila, Zsuzsa přinesla teplou vodu a nalila ji do malého lavóru. „Ty máš opravdu nalité prsy, děvče. Můžeš na ně být hrdá, s těmi nakrmíš celou královsku armádu.“ „Bůh to tak chtěl, ne já,“ odpověděla. Nahnula se nad umyvadlo a namydčila se až k podpaží. Obě dvě další ženy tomu potichu přihlížely, pak jsem byla přinesena dovnitř. Tak jsem se stala naším dítětem.